UCHWAŁA NR …./…./2026
RADY GMINY ……

z dnia …… - …… 2026 roku.
w sprawie określenia ustaleń dotyczących czynnej ochrony pomników przyrody zlokalizowanych na terenie Gminy [...].

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 1, art. 18 ust. 2 pkt 15 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz art. 44 ust. 1, 2 i 3a oraz art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, po uzgodnieniu projektu uchwały z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w […], Rada Gminy [...] uchwala, co następuje:

§ 1

Pomnikami przyrody objętymi niniejszą uchwałą są **wszystkie** twory przyrody objęte szczególną ochrona prawną w tej formie, **zlokalizowane na terenie gminy** […].

§ 2

1. Dla potrzeb ochrony pomników przyrody wskazanych w (ww.) § 1 Urząd Gminy […] winien prowadzić **Gminy Rejestr** w sposób określony w ust. 2, 3 i 4.
2. W **Gminnym Rejestrze Pomników Przyrody** określić należy, dla każdego pomnika przyrody, w szczególności:

2.1. numer porządkowy w Gminnym Rejestrze Pomników Przyrody;
2.2. numer Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody, jeżeli został nadany;
2.3. rodzaj pomnika przyrody (np. drzewo[*1], grupa drzew, szpaler, aleja itp.);
2.4. nazwę gatunkową – pisaną zgodnie z zasadami Międzynarodowego Kodeksu Nomenklatury Botanicznej (ICBN):

A. pierwszy członu nazwy – którym jest **nazwa rodzajowa**, w formie rzeczownika, pisana **w języku krajowym**, krojem pisma niewyróżniającym się od pozostałego tekstu;
B. drugi członu nazwy – którym jest **epitet gatunkowy**, najczęściej w formie przymiotnikowej, pisany: **w języku krajowym**, krojem pisma niewyróżniającym się od pozostałego tekstu;
C. trzeci członu nazwy – którym jest **nazwa rodzajowa**, w formie rzeczownika, pisana w nawiasie, **w języku** powszechnie nazywanym ***łacińskim***, krojem pisma wyróżniającym się od pozostałego tekstu;
D. czwarty członu nazwy – którym jest **epitet gatunkowy**, najczęściej w formie przymiotnikowej, również pisany: w nawiasie; **w języku** powszechnie nazywanym ***łacińskim***, krojem pisma wyróżniającym się od pozostałego tekstu;
E. piąty członu nazwy – którym jest tzw. **cytat**, pisany: w nawiasie, krojem pisma niewyróżniającym się od pozostałego tekstu;

Dla przykładu: Dąb szypułkowy (*Quercus robur* L.);

2.5. zmierzone (w terenie) podstawowe wielkości (parametry) dendrometryczne:

A. obwód drzewa, na wysokości 130 cm nad poziomem gruntu, prostopadle do osi pnia, z dokładnością do 1 cm, a w przypadku gdy na tej wysokości drzewo posiada kilka pni – obwód każdego z tych pni, a jeśli drzewo nie posiada pnia – obwód pnia drzewa bezpośrednio poniżej korony drzewa, ze wskazaniem tego w opisie;
B. obwód drzewa u jego podstawy (tj. na wysokości do 5 cm nad poziomem gruntu), prostopadle do osi pnia, z dokładnością do 1 cm
C. szacowana wysokość drzewa albo poszczególnych drzew w skupinie, szpalerze, alei;

---

*1 **DRZEWO** – pojęcie posiada definicję legalną zawartą w art. 5 pkt 26a u.o.p. i jest zdefiniowane jako cyt.: *wieloletnia roślina o zdrewniałym jednym pędzie głównym (pniu) albo zdrewniałych kilku pędach głównych i gałęziach tworzących koronę w jakimkolwiek okresie podczas rozwoju rośliny*.

D. ew. wysokość nieugałęzionego pnia – tzw. wysokością *osadzenia*[*2] korony drzewa;
E. ew. wysokość podstawy[*3] korony drzewa;
F. promienie korony drzewa albo drzew: maksymalny oraz minimalny;

2.6. nazwę własną lub zwyczajową lub historyczną, jeżeli występuje (np. „*aleja bielika*”);
2.7. położenie administracyjne i ewidencyjne (np. wieś, osiedle, osada, itp.);
2.8. współrzędne geograficzne;
2.9. opis lokalizacji;
2.10. akt prawny ustanawiający pomnik przyrody;
2.11. szczególny cel ochrony;
2.12. indywidualne ustalenia dotyczące czynnej ochrony o ile zostały określone;
2.13. zakazy właściwe dla danego obiektu;

3. **Lokalizację wszystkich gminnych pomników przyrody** należy nanieść na **mapy** gminy [...], w tym:

3.1. na mapę w formie wydrukowanej, którą należy zawiesić w urzędzie gminy [...], w gabinecie pracownika odpowiedzialnego za ich ochronę;
3.2. na mapę Google Maps https://www.google.com przy użyciu dostępnych właściwych graficznie wskaźników i dokonać ich opisu, w przypadku obiektów jeszcze nie oznaczonych.
3.3. Mapy z **lokalizacjami wszystkich gminnych pomników przyrody** maja na celu umożliwienie zainteresowanym mieszkańcom gminy [...], oraz innym osobom zainteresowanym, jednoznaczną identyfikację i lokalizację poszczególnych pomników przyrody.

4. Zarówno **Gminny Rejestr Pomników Przyrody** (określony w § 2 ust 2), jak też **mapy z lokalizacją wszystkich gminnych pomników przyrody** (wskazane w § 2 ust 3) powinny być upublicznione na stronie internetowej urzędu [...], w celu wykorzystania wartości przyrodniczych gminy [...] miedzy innymi dla pobudzenia zainteresowania turystów walorami przyrodniczymi gminy [...], dla dobra jej mieszkańców.

§ 3

W przypadku dotychczasowego nieokreślenia szczególnych celów ochrony, określa się poniższe **szczególne cele ochrony pomników przyrody**, odpowiednio dla cech danego pomnika przyrody:

1. zachowanie drzew wyróżniających się indywidualnymi cechami, w szczególności wiekiem, rozmiarami, pokrojem lub znaczeniem przyrodniczym, naukowym, kulturowym, historycznym albo krajobrazowym;
2. zachowanie możliwie długiego okresu funkcjonowania drzewa w środowisku, z uwzględnieniem jego fazy rozwojowej i naturalnych procesów starzenia;
3. zachowanie właściwych warunków siedliskowych, w szczególności warunków glebowych, wodnych i przestrzennych niezbędnych do funkcjonowania systemu korzeniowego;
4. zachowanie naturalnego lub historycznie ukształtowanego pokroju drzewa w zakresie możliwym do pogodzenia z jego stanem biologicznym i wymaganiami bezpieczeństwa;
5. zachowanie wartościowych struktur i mikrosiedlisk związanych z drzewem (habitatu), w szczególności dziupli, próchnowisk, szczelin oraz martwego drewna;
6. ochrona różnorodności biologicznej związanej z pomnikiem przyrody i jego bezpośrednim otoczeniem;
7. ograniczanie presji antropogenicznej mogącej prowadzić do pogorszenia stanu pomnika przyrody;

[*2] WYSOKOŚĆ **OSADZENIA KORONY** – pojęcie nie posiada definicji legalnej, w rozumieniu merytorycznym jest to wysokość zmierzona od poziomu gruntu do pierwszego konara lub tzw. *okółka*, jednak bez uwzględnienia:
- tzw. ***czopów*** – *sęków* tj. w arborystyce szczątków po wyłamanych **elementach korony** drzewa (tj. konarach, gałęziach, pędach);
- tzw. ***tylców*** tj. w arborystyce – fragmentów nieprawidłowo, gdyż zbyt wysoko, odciętych elementów korony;
- określana jako wysokość nieugałęzionego pnia drzewa.

[*3] WYSOKOŚĆ **PODSTAWY KORONY** – pojęcie nie posiada definicji legalnej, w rozumieniu merytorycznym jest to wysokość zmierzona od poziomu gruntu do najniższego **ulistnienia** drzewa.

8. godzenie trwałości ochrony pomnika przyrody z wymaganiami bezpieczeństwa powszechnego poprzez stosowanie w pierwszej kolejności rozwiązań pozwalających na zachowanie obiektu.

§ 4

1. W stosunku do poszczególnych pomników przyrody, ustanowionych przed dniem 1 sierpnia 2009 roku, wprowadza się **zakazy**, odpowiednie do przedmiotu ochrony i rzeczywistych zagrożeń dla danego pomnika przyrody, indywidualnie wybrane z katalogu określonego w art. 45 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, w tym:

1.1. ich niszczenia albo uszkadzania;
1.2. przekształcania obiektu lub obszaru;
1.3. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
1.4. uszkadzania i zanieczyszczania gleby;
1.5. dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
1.6. wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
1.7. zmiany sposobu użytkowania ziemi;
1.8. umieszczania tablic reklamowych.

2. **Wyjątki od zakazów** określony w § 4 ust. 1 są określone w art. 45 ust. 2 i 3 ustawy o ochronie przyrody.

§ 5

1. **Ochronę czynną** pomników przyrody prowadzi się według zasady zachowania obiektu przy możliwie najmniejszej ingerencji w jego strukturę oraz otoczenie, implikowaną rozpoznaną potrzebą.

2. **Zakres czynnej ochrony poszczególnych drzew** objętych szczególna ochrona prawna w formie pomników przyrody, ustala się indywidualnie dla danego pomnika przyrody, stosownie do jego stanu, fazy rozwojowej, warunków siedliskowych, lokalizacji oraz rozpoznanych zagrożeń.

3. W ramach **czynnej ochrony** pomników przyrody, nakazuje się w szczególności:

3.1. okresową (minimum dwukrotna w roku) **kontrolę podstawową stanu** pomników przyrody, przeprowadzaną przez pracownika Urzędu Gminy [...];
3.2. Częstotliwość kontroli (określona w § 5 pkt 3.1) może zostać zwiększona po wystąpieniu zdarzeń mogących istotnie wpłynąć na stan drzewa, w szczególności:

A. ekstremalnych zjawisk pogodowych;
B. uszkodzeń mechanicznych;
C. robót prowadzonych w jego otoczeniu;
D. zmian warunków wodnych lub gruntowych;
E. ujawnienia nowych objawów mających znaczenie dla stabilności lub żywotności drzewa.

3.3. **podstawową ocenę stanu** pomnika przyrody przeprowadza się w toku protokółowanych oględzin.
3.4. W przypadku pomników przyrody wymagających dodatkowej (tj. częstszej niż dwa razy w roku) podstawowej kontroli ich stanu, prowadzi się ich systematyczny **monitoring** w terminach wynikających z ich indywidualnego stanu.
3.5. Systematyczny **monitoring** zmian stanu biologicznego, mechanicznego i siedliskowego, przeprowadza pracownik Urzędu Gminy [...].
3.6. Ewentualną **diagnostykę specjalistyczną** przeprowadza się w przypadku, gdy wyniki oceny podstawowej stanu danego Pomnika Przyrody wskazują na potrzebę uzyskania dodatkowych informacji niezbędnych do określenia dalszego właściwego sposobu postępowania z takim tworem przyrody.
3.7. Zakres i metoda diagnostyki powinny odpowiadać problemowi wymagającemu rozpoznania.

3.8. O konieczności przeprowadzenia **diagnostyki specjalistycznej**, jej wnioskowanym zakresie i metodzie Urząd Gminy […] winien zawiadomić Radę Gminy […].

3.9. Podstawowe oceny stanu pomnika przyrody i ew. wyniki specjalistycznej diagnostyki **dokumentuje się**:

A. w celu umożliwienia porównywania stanu pomnika przyrody (i jego zmian) w kolejnych okresach;

B. w **Gminnej Ewidencji Pomników Przyrody** w odrębnych teczkach prowadzonych osobno dla każdego z pomników przyrody.

§ 6

1. Przypomina się, iż sam wiek drzewa lub występowanie martwego drewna, dziupli, próchnowisk, ubytków wgłębnych lub powierzchniowych, pęknięć, owocników grzybów albo innych cech właściwych drzewom dojrzałym i sędziwym nie stanowi samoistnej przesłanki do wykonywania (zabiegów arborystycznych) prac, wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody lub dotyczących czynnej ochrony pomnika przyrody.

2. Potrzebę wykonania ew. (zabiegu/ów arborystycznych) prac, wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody lub dotyczących czynnej ochrony pomnika przyrody, ocenia się uwzględniając w szczególności:

2.1. aktualny stan pomnika przyrody;

2.2. prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa i ryzyka wypadku;

2.3. możliwych konsekwencji wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa i ryzyka wypadku;

2.4. sposobu użytkowania bezpośredniego otoczenia pomnika przyrody, w tym samego ograniczenia skutków ryzyka wypadku np. poprzez wygrodzenie drzewa;

2.5. możliwości ograniczenia ew. zaistniałego zagrożenia bezpieczeństwa metodami mniej ingerującymi (inwazyjnymi) dla pomnika przyrody.

3. Bezwzględnie, w pierwszej kolejności, należy zawsze rozważyć rozwiązania umożliwiające i dążyć do zachowania pomnika przyrody, w szczególności np. zmianę sposobu użytkowania jego otoczenia, ograniczenie dostępu, zastosowanie zabezpieczeń lub innych środków technicznych i organizacyjnych.

§ 7

W przypadku konieczności wykonania prac, wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody lub dotyczących czynnej ochrony pomnika przyrody:

1. **Kryterium wybór** zarówno **inspektora nadzoru** inwestorskiego, jak też **wykonawcy** prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody lub dotyczących czynnej ochrony pomnika przyrody, nie może być wyłącznie cena, lecz przede wszystkim potwierdzone dokumentami doświadczenie zawodowe i udokumentowana wiedza arborysty.

2. **Procedurę wyłaniania** inspektora nadzoru inwestorskiego oraz wykonawcy prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody lub dotyczących czynnej ochrony pomnika przyrody przeprowadza Urząd Gminy [...], jednak samego ich **wyboru** dokonuje Rada Gminy [...], po analizę rekomendacji Urzędu Gminy [...].

§ 8

1. Wszelkie **działania wykonywane** przy lub na pomniku przyrody **dokumentuje się** w **Gminnej Ewidencji Pomników Przyrody**, w sposób umożliwiający ocenę ich zasadności, zakresu oraz wpływu na obiekt chroniony szczególną ochrona prawną.

2. **Dokumentacja prac**, wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody lub dotyczących czynnej ochrony pomnika przyrody, powinna obejmować w szczególności:

2.1. szczegółowy **opis stanu** pomnika przyrody sporządzony **przed** przeprowadzeniem prac, dokumentujący potrzebę wykonania prac na potrzeby ochrony przyrody lub dotyczących czynnej ochrony pomnika przyrody;

2.2. dowodową dokumentację fotograficzną:

A. **stanu** pomnika przyrody **przed** oraz **po** wykonaniu prac na potrzeby ochrony przyrody lub dotyczących czynnej ochrony pomnika przyrody;

B. **poszczególnych zabiegów**, czynności oraz **etapów prac**, wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody lub dotyczących czynnej ochrony pomnika przyrody;

2.3. wyniki **diagnostyki specjalistyczną** w przypadku jej wykonania;

2.4. wskazanie konkretnego celu i uzasadnienia prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody lub dotyczących czynnej ochrony pomnika przyrody;

2.5. opis zaleconego zakresu prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody lub dotyczących czynnej ochrony pomnika przyrody;

2.6. opisu faktycznie wykonanych prac na potrzeby ochrony przyrody lub dotyczących czynnej ochrony pomnika przyrody;

2.7. zalecenia dotyczące dalszej kontroli i ochrony czynnej pomnika przyrody.

§ 9

1. Ochronę czynną pomników przyrody prowadzi się z bezwzględnym przestrzeganiem wszystkich wymogów zawartych w przepisach dotyczących ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów.

2. Przed wykonaniem prac mogących oddziaływać na organizmy objęte ochroną gatunkową należy przeprowadzić odpowiednie rozpoznanie przyrodnicze, powierzone przedmiotowo właściwemu rzeczoznawcy lub pracownikowi naukowemu.

3. W przypadku stwierdzenia na pomniku przyrody gatunków chronionych szczególna ochrona prawną lub ich siedlisk[*4], zarówno sposób, jak też termin prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody lub dotyczących czynnej ochrony pomnika przyrody, bezwzględnie dostosowuje się do wymagań wynikających z przepisów dotyczących ochrony gatunkowej, z zastrzeżeniem wskazanym w ust. 4.

4. Jeżeli wykonanie jakichkolwiek pilnych działań lub prac lub zabiegów, wymaga odstępstwa od obowiązujących zakazów dotyczących ochrony gatunków chronionych szczególna ochrona prawną lub ich siedlisk[*3], prace wykonuje się dopiero po uzyskaniu właściwego zezwolenia na odstępstwo od tych zakazów lub nakazów.

§ 10

Ustalenia końcowe:

1. Nadzór nad stanem pomników przyrody sprawuje Wójt Gminy [...].

2. Wójtowi Gminy [...] powierza się wykonywanie obowiązków określonych w:

2.1. Art. 113 ust 4 u.o.p. o treści cyt.: "*organ, który utworzył lub ustanowił formę ochrony przyrody, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2–4 i 6–9, przesyła Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska, w terminie 30 dni od dnia jej utworzenia lub ustanowienia, kopię aktu o utworzeniu lub ustanowieniu danej formy ochrony przyrody oraz informacje, określone w przepisach wydanych na podstawie ust. 1a, a także, w tym samym terminie, dokonuje wpisu tych informacji do centralnego rejestru form ochrony przyrody*".

2.2. Art. 114 ust 3 u.o.p. cyt.: "*organ, który ustanowił formę ochrony przyrody, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 3 i 4 oraz 6–9, przesyła regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska, w terminie 30 dni od dnia jej utworzenia lub ustanowienia, kopię aktu o utworzeniu lub ustanowieniu danej formy ochrony przyrody oraz informacje, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 113 ust. 1a, a także, w tym samym terminie, dokonuje wpisu tych informacji do centralnego rejestru form ochrony przyrody*".

[*4] **SIEDLISKO** – pojęcie posiada definicje legalną, określoną w art. 5 pkt 18 u.o.p. i oznacza cyt. „***siedlisko roślin**, siedlisko **zwierząt** lub siedlisko **grzybów** – obszar występowania roślin, zwierząt lub grzybów w ciągu całego życia lub dowolnym stadium ich rozwoju*".

3. Wykonanie uchwały powierza się Wójt Gminy [...].
4. W przypadku niezgodności norm prawnych niniejszej uchwały, z ustaleniami zawartymi w uchwałach wcześniejszych dotyczących Pomników Przyrody, obowiązują ustalenia zawarte w niniejszej uchwale.
5. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa [...].